

Małgorzata Rogowska

Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu

REGIONALNA STRATEGIA INNOWACJI JAKO INSTRUMENT WSPIERANIA ROZWOJU REGIONALNEGO NA PRZYKŁADZIE DOLNEGO ŚLĄSKA

1. Wstęp

Postępujące procesy integracji europejskiej oraz globalizacji gospodarki światowej powodują wzrost znaczenia branży wysokich technologii. Wszystko to sprawia, iż innowacyjność postrzegana jest coraz częściej jako najbardziej istotny element budowania przewagi konkurencyjnej w skali zarówno kraju, regionu, subregionu, jak i poszczególnych przedsiębiorstw.

Celem artykułu jest próba przybliżenia istoty tworzenia regionalnej strategii innowacji jako instrumentu wpływającego na rozwój regionalny. Proces budowania regionalnych strategii innowacji nie został jeszcze w Polsce zakończony, dlatego warto zastanowić się nad mechanizmem ich tworzenia, a także rolę, jaką mogą odgrywać w rozwoju poszczególnych województw. Artykuł prezentuje w sposób zwięzły podstawowe założenia *Dolnośląskiej regionalnej strategii innowacji*.

2. Istota rozwoju regionalnego – zagadnienia podstawowe

Wraz z rozwojem społeczno-gospodarczym proces rozwoju regionalnego zyskuje coraz bardziej na znaczeniu. Znajduje się on w centrum uwagi Unii Europejskiej i poszczególnych krajów członkowskich.

Rozwój regionalny definiowany jest jako proces wszelkich zmian zachodzących w regionie. Może on przy tym podlegać zmianom zarówno pozytywnym, jak i negatywnym [Potoczek 2003, s. 14]. Bardziej precyzyjnie rozwój regionalny definiuje A.C. Nelson i jego zdaniem są to zmiany w regionalnej produkcji mierzonej wielkością populacji, zatrudnieniem, dochodem i wartością produkcji dodanej [Korenik 1999, s. 27].

Istotnym zagadnieniem z punktu widzenia rozwoju regionalnego jest analiza rozwoju regionalnego pod kątem zachodzących zmian w gospodarce. Rozwój regionalny jest bowiem procesem o charakterze ekonomicznym, polegającym na transformacji czynników i zasobów regionalnych w dobra i usługi. Główną cechą rozwoju regionalnego jest wzrost gospodarczy, który wpływa na rozwój społeczny, a tym samym – na zmianę w sposobie, poziomie i jakości życia mieszkańców regionu [Adamiak i in. 2001, s. 29].

Poza ekonomicznym i społecznym aspektem rozwoju regionalnego istnieje również postęp techniczny i technologiczny, wyrażający się w jakości i nowoczesności produkowanych w regionie dóbr i usług [Potoczek 2003, s. 15].

Rozwój regionalny, podobnie zresztą jak rozwój lokalny, musi być postrzegany i rozpatrywany w szerokim zakresie uwzględniającym całość procesów zachodzących w kraju i poza nim. Wynika to ze współczesnych uwarunkowań społecznych, gospodarczych, politycznych, środowiskowych. Rozumienie tych procesów ma kluczowe znaczenie dla poszukiwania i zastosowania instrumentów zarządzania rozwojem [Markowski, Stawasz 2001, s. 53]. Instrument rozwoju regionalnego rozumiany jest jako „celowe, sformalizowane, powtarzalne, oddziaływanie na decyzje i zachowania podmiotów funkcjonujących w regionie” [Korenik 1999, s. 64]. Wśród takich instrumentów wymienia się m.in. statystykę regionalną, mającą znaczenie dla zbierania informacji społeczno-gospodarczych w przekroju regionalnym, monitoring, prognozy o charakterze demograficznym, gospodarczym oraz planowanie terytorialne służące wypracowaniu koncepcji w różnych skalach [Korenik 1999, s. 67].

Skuteczność rozwoju regionalnego związana jest z jego programowaniem, czyli z określeniem priorytetów i celów rozwoju, oraz wyznaczeniem zakresu działań i kierunków aktywności podmiotów polityki regionalnej. Ogólnym celem programowania jest optymalne wykorzystanie zróżnicowanych predyspozycji rozwojowych różnych obszarów po to, aby kształtować jak najwyższą dynamikę rozwoju regionu [Potoczek 2003, s. 24]. Programowanie regionalne powinno się rozpocząć od sporządzenia diagnozy. Kolejne etapy to prognozowanie, planowanie, podejmowanie decyzji, monitorowanie i ocena [Potoczek 2003, s. 25]. Programowanie rozwoju ma charakter ciągły, czyli nie jest możliwe oddzielenie okresu opracowywania strategii od etapu jej wdrażania. Ma ono również charakter kompleksowy, czyli powinno składać się z sześciu wymienionych etapów, a skutki podejmowanych decyzji powinny być analizowane i oceniane w odniesieniu do całego regionu. Programowanie regionalne cechuje ponadto charakter długookresowy [Potoczek 2003, s. 24].

3. Regionalne strategie innowacji

Regionalne strategie innowacji mają za zadanie budować trwałe partnerstwo między jednostkami naukowymi a przemysłem, podnosić konkurencyjność małych

i średnich przedsiębiorstw w regionie przez wprowadzenie nowych technologii, a także rozwijać specyficzne umiejętności pracowników w zakresie badań i innowacji.

Początki projektów o podobnym charakterze sięgają roku 1994, kiedy to w Unii Europejskiej rozpoczęto opracowywanie regionalnych strategii innowacji i transferu technologii (RITTS) oraz regionalnych strategii innowacji (RIS). Miały one na celu podniesienie konkurencyjności Europy w stosunku do wiodących gospodarek na świecie. Projekty te przyczyniły się przede wszystkim do zwiększenia świadomości dotyczącej konieczności stosowania innowacji, stworzenie konsensusu w regionach dla wyboru metodologii opracowywanej strategii oraz skoordynowanie działalności naukowo-badawczej, aby osiągnięcia naukowe i techniczne mogły być skutecznie wdrożone w przemyśle danego regionu [Polski Portal Rozwoju...]. Od roku 1994 ponad 100 regionów UE uczestniczyło w opracowywaniu regionalnych strategii innowacji w ramach wymienionych dwóch programów RITTS i RIS. W Polsce jako pierwsze, począwszy od roku 2002, do opracowywania RIS przystąpiły województwa: opolskie, śląskie, warmińsko-mazurskie, wielkopolskie oraz zachodniopomorskie.

Projekty dotyczące podnoszenia innowacyjności stanowią obecnie podstawę rozwijania regionalnych programów związanych z innowacjami, tworzenia instytucji wspomagających oraz programów badawczych. Stanowią również podstawę ubiegania się o pomoc finansową pochodzącą z UE.

W Unii Europejskiej koordynacją prac dotyczących tworzenia regionalnych strategii innowacji zajmuje się sieć Innovating Regions in Europe (IRE), stanowiąca wspólną platformę współpracy i wymiany doświadczeń z realizacji regionalnych strategii innowacji, a także służąca ułatwieniu wdrażania nowych narzędzi polityki w celu promocji i kreowania międzyregionalnych systemów wymiany informacji [Polski Portal Rozwoju...].

4. Dolnośląska regionalna strategia innowacji

Celem projektu mającego na celu opracowanie i realizację dolnośląskiej strategii innowacji jest innowacyjny rozwój gospodarczy Dolnego Śląska na podstawie badań potrzeb przedsiębiorstw działających w regionie i potencjału dolnośląskich instytucji naukowo-badawczych. Projekt zmierza do określenia i wyboru ważnych dla regionu sektorów o dużym potencjale wzrostu. Projekt ma na celu podjęcie działań skutkujących uczestnictwem w całym procesie opracowywania strategii przedstawicieli różnych środowisk społecznych i gospodarczych, a także wypracowanie społecznie akceptowalnych płaszczyzn działania w ramach strategii.

Metodologia obrona przy opracowywaniu strategii wynika zasadniczo z doświadczeń regionów UE oraz z sugestii Komitetu Badań Naukowych. Skoncentrowano uwagę głównie na przygotowaniu i przeprowadzeniu badań ankietowych i statystycznych, które miały za zadanie nakreślenie obrazu dolnośląskiej gospo-

darki i nauki w kontekście innowacyjności. Wyniki tych badań pozwoliły na przeprowadzenie analizy potrzeb firm regionu w zakresie innowacji i barier ich wdrażania oraz określenie potencjału naukowo-badawczego regionu i potencjału wspierania innowacji.

Opracowana strategia składa się z pięciu części. Pierwsza omawia potencjał innowacyjny Dolnego Śląska, druga przedstawia założenia polityki innowacyjnej Dolnego Śląska, trzecia część koncentruje się na warunkach gospodarowania w regionie oraz określa misję strategiczną innowacji na Dolnym Śląsku. Czwarta część przedstawia osiem celów strategicznych, natomiast ostatnia piąta część charakteryzuje zadania własne władz samorządowych regionu.

RIS Dolnego Śląska określa ogólnie szanse i zagrożenia w odniesieniu do potencjału regionu. Główne szanse dla rozwoju innowacyjności upatrywane są:

- we wzroście gospodarczym w gospodarce światowej i rozszerzeniu rynków zbytu dla firm dolnośląskich,
- we wzroście atrakcyjności regionu jako miejsca alokacji kapitału i inwestycji,
- w uruchomieniu wewnętrznych czynników rozwoju i budowie odpowiednich struktur organizacyjnych określających pozyskanie i wykorzystanie zasobów UE,
- w możliwości nawiązania współpracy z instytucją B+R z kraju i z zagranicy,
- w możliwości pozyskania funduszy europejskich do finansowania projektów naukowych na rzecz gospodarki regionu,
- w stworzeniu rozwiązań prawnych i organizacyjnych pozwalających na elastyczne wspieranie finansowe i organizacyjne przedsięwzięć innowacyjnych.

Zagrożeniami dla innowacyjności są:

- stale zwiększająca się luka między krajowymi a europejskimi nakładami na B+R,
- możliwość „drenażu mózgów” ,
- petryfikacja systemu nauki w kraju,
- brak motywacji przedsiębiorców do finansowania badań i wdrażania przedsięwzięć innowacyjnych,
- brak systemu umożliwiającego dopływ kadr do systemu B+R,
- brak systemu wsparcia dla MŚP,
- brak rozwiązań ułatwiających lepszy i szybszy dostęp do finansowania przedsięwzięć innowacyjnych.

Głównym celem wojewódzkiej polityki innowacyjnej określonym w strategii powinna być koncentracja na uruchomieniu w regionie procesu masowego powstawania małych firm innowacyjnych, ponieważ to one stanowią „stymulatory” innowacji i są w stanie przyciągać inne, większe przedsiębiorstwa, które dysponują potencjałem, aby dopracować i wprowadzić w życie konkretne pomysły.

Cele, do osiągnięcia których powinno dążyć województwo dolnośląskie, aby stać się regionem innowacyjnym, to przede wszystkim budowanie gospodarki opartej na wiedzy poprawiającej zdolności adaptacyjne gospodarki regionu. Dolno-

śląska polityka innowacyjna powinna skoncentrować się na wzmacnianiu bloków kompetencji w postaci regionalnych klastrów przedsiębiorczości: przemysłowych – miedzi i energetyki – oraz usługowych – turystyki i ochrony zdrowia. Ich wspieranie konieczne jest z punktu widzenia głęboko zakorzenionych tradycji oraz dużego potencjału w postaci kapitału ludzkiego w nich zaangażowanego. Szansa w rozwoju regionu upatrywana jest w powstawaniu nowych klastrów, szczególnie w zakresie nowych, oryginalnych technologii.

W strategii mowa jest o konieczności współpracy administracji i środowiska naukowo-badawczego w procesach kreowania innowacji. Powstanie regionalnego systemu innowacyjnego nierozłącznie związane jest z czynnym włączeniem się potencjału regionalnych uczelni i instytucji badawczych do działań podnoszących konkurencyjność regionalnej gospodarki.

Istotnym celem jest również potrzeba wyposażenia istniejącego systemu infrastruktury innowacyjnej w nowe elementy wspomagające powstawanie i finansowanie inkubatorów przedsiębiorczości, parków technologicznych lub technologiczno-przemysłowych, rozwój centrów transferu technologii i innych organizacji firm o charakterze doradczym i szkoleniowym.

Jednym z podstawowych celów rozwoju dolnośląskiej innowacyjności jest powstanie sprawnego systemu finansowego wsparcia innowatorów. Aby mógł on powstać, potrzebne są preferencje podatkowe, rozłożenie ryzyka działalności innowacyjnej, zaciąganie kredytów załączkowych, tzw. *seed-capital* dla nowo powstałych firm, partnerstwo publiczno-prywatne. Szansą, którą z całą pewnością można i trzeba wykorzystać stają się fundusze strukturalne UE, fundusze typu *venture capital*, regionalne fundusze gwarancyjne, ale także wygoszparowane środki finansowe samorządu na działalność innowacyjną, środki pieniężne prywatnych osób zainteresowanych wspieraniem innowatorów.

Jednym z mierników innowacyjności i konkurencyjności gospodarki regionu jest niewątpliwie liczba zgłoszeń patentowych, która w Polsce spada [Passella 2004, s. 106], dlatego też ważne jest obniżanie barier dla działań innowatorów, w postaci choćby uproszczenia i skracania czasu biegu procedur rejestracji firm, uzyskiwania certyfikatów czy też wzmocnienie ochrony praw intelektualnych. Konieczne wydaje się również obdarzenie młodych innowatorów kredytem zaufania i przeznaczanie pewnej puli finansowej na realizację pomysłów niesprawdzonych talentów innowacyjnych.

W omawianej strategii zwraca się uwagę na konieczność zmiany istniejącego modelu edukacji, który w przyszłości wykształci potencjalnych innowatorów i dostarczy im odpowiedniego poziomu podstawowej wiedzy i umiejętności. Podkreśla się również zalety krzewienia innowacyjnych postaw w regionie, które przyjmować mogą formę promowania postaw innowacyjnych, nagradzania twórców innowacji oraz budowania szeroko pojętej kultury innowacyjnej na Dolnym Śląsku. Dla rozwoju innowacyjnego nie bez znaczenia również pozostaje rola kapitału społecznego.

5. Podsumowanie

W artykule przedstawiono podstawowe założenia i cele dolnośląskiej strategii innowacji, którą zaliczyć należy do podstawowych instrumentów polityki innowacyjnej regionu mającej wpływ na jego rozwój i poprawę konkurencyjności. Sens powstawania tego typu projektów nie powinien być podawany w wątpliwość. W Polsce istnieje regionalne zróżnicowanie innowacyjności, które odnosi się do dysproporcji nakładów przeznaczanych w poszczególnych regionach na badania i rozwój oraz rozmieszczenia firm wysokich technologii. W literaturze przedmiotu można napotkać tezę, iż innowacje uzależnione są od siły ekonomicznej regionu, stąd też możliwości ich rozwoju w regionach o słabym potencjale społeczno-ekonomicznym są dość ograniczone. W związku z tym realizacja regionalnych strategii rozwoju przyczyni się do pogłębiania istniejących dysproporcji w rozwoju regionalnym kraju. Jak się ma zatem do tego zasadność powstawania tego typu przedsięwzięć? Pomimo wszelkich krytycznych zarzutów pod adresem RIS dotyczących ich politycznego charakteru, tego, że ich jedyny efekt wyraża się w faktycznej możliwości finansowego wspomaganie projektów europejskich, konieczność ich tworzenia nie powinna budzić sprzeciwu. Nawet jeśli w odniesieniu do niektórych z nich nie uda się zrealizować określonych postulatów, warto określić pewne wyzwania, bariery rozwoju, cele strategiczne dla regionalnej polityki innowacyjnej.

Literatura

- Adamiak J., Kosiedowski W., Potoczek A., Słowińska B., *Zarządzanie rozwojem regionalnym i lokalnym. Problemy teorii i praktyki*, Wydawnictwo „Dom Organizatora”, Toruń 2001.
- Dolnośląska regionalna strategia innowacji, styczeń 2005.
- Korenik S., *Rozwój regionu ekonomicznego na przykładzie Dolnego Śląska*, AE, Wrocław 1999.
- Markowski T., Stawasz D., *Ekonomiczne i środowiskowe aspekty zarządzania rozwojem miast i regionów*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2001.
- Passella E., *Wyzwania dla sektora B+R w Polsce*, [w:] *Współczesne problemy polityki ekonomicznej*, red. Z. Przybyła, J. Sokolowski, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu nr 1033, AE, Wrocław 2004.
- Polski Portal Rozwoju, www.pldg.pl.
- Potoczek A., *Polityka regionalna i gospodarka przestrzenna*, Wydawnictwo Agencji TNOiK i Centrum Kształcenia i Doskonalenia Kujawscy, Toruń 2003.

**REGIONAL INNOVATION STRATEGIES
AS AN INSTRUMENT OF SUPPORTING REGIONAL DEVELOPMENT
ON THE EXAMPLE OF LOWER SILESIA**

Summary

Progressing integration within the European Union and globalization of world economy are processes that concern more often the issues of innovation and knowledge. The innovation contributes to the creation of competitive superiority of the region, on the national scale. The article describes the idea of regional innovation strategies and present the most important foundation of Lower Silesia's Innovation Strategy.